

DE GEHEIMEN VAN DE LITERATUUR

ROELRICHELIEU
VAN LONDERSELE

DE GEHEIMEN
VAN DE
LITERATUUR

MIJN	HUGO CLAUS
WILDE	LOUIS PAUL BOON
JAREN	HERMAN DE CONINCK
MET	MARCEL VAN MAELE
ONZE	JEROEN BROUWERS
GROTE	MENNO WIGMAN
SCHRIJVERS	JEF GEERAERTS
	PAUL SNOEK

MET CONCRETE ADVIEZEN
VOOR BEGINNENDE
SCHRIJVERS EN DICHTERS

*Ik heb geleefd en ontmoet.
En wie veel ontmoet, is goed omringd.*

*Ik draag dit boek op aan Carl De Strycker, zonder wie ik
dit boek niet zou hebben geschreven.*

*Ik draag dit boek op aan Herwig Leus, de onvermoeibare
kenner van schrijvers en schilders, die me als jonge snaak
met flair introduceerde in die beide werelddelen.*

*Ik draag dit boek op aan mijn vriend Guido Claus,
de warmste onder de warmen én mijn passe-partout
naar Hugo.*

INHOUD

Voorwoord

11

Deel 1

Ontmoetingen in de wilde jaren

Paul Snoek	15
Hugo Claus	29
Marcel van Maele	51
Louis Paul Boon	63
Jef Geeraerts	73
Herman J. Claeys	79
Menno Wigman	83
Herman de Coninck	93
De Boekenbeurs	99
De pausen van de literatuur	113
Herman Brusselmans	
is niet zot	121
Zeer geachte heer Nelson	
Mandela	123
Guido Lauwaert	127
Stijn Streuvels en de striptease	133
Camille D'Havé	137
Schrijvers en revolvers	141

Deel 2

Hoe schrijf je een sterke roman of een

goede dichtbundel?	149
Waar, wanneer, waarmee, hoeveel?	151
Waarom legt de lezer je boek weg?	159
Essentiële tips voor de prozaschrijver	167
De Ivoren Toren, de urgentie en het vervelende geluk	181
Metiergeheimen van de romanschrijver	191
Waarom wordt uw gedicht geweigerd?	207
Waarom zit de grote kwaliteit van een gedicht?	215
De uitgever is niet thuis en er zijn nog 8674 wachtenden voor u. Druk 4 om te zeggen dat u het opgeeft	231

Nawoord

241

VOORWOORD

Dit boek zat al jaren in mijn hoofd, maar een zekere schroom belette mij om alles neer te pennen. Schroom, omdat ook de kleine kanten van mijn literaire idolen aan de oppervlakte komen.

Ik zit te eten met Carl De Strycker, directeur van het Poëziecentrum. Hij vraagt waaraan ik bezig ben. Nu even windstilte, zeg ik, eerst mijn schrijfkot opruimen, ik heb gisteren mijn manuscripten naar het containerpark gebracht. Als literair historicus is hij echt geschokt. Ik relativeer. Hij insisteert, zegt dat hij de vorige dag nog vergaderde met de Nederlandse schrijver-recensent Koen Vergeer en dat Koen vroeg of ik nog nieuwe literaire avonturen had verteld. Die ga je toch ook niet verloren laten gaan! zegt Carl. Het is cultureel erfgoed! Nou ja, oordeel zelf maar, lezer. Ik ben uiteindelijk gezwicht voor de ijdelheid.

Bij het typen van de inhoudstafel merk ik: waar zijn de vrouwen? Inderdaad, ze blinken uit door hun afwezigheid. Dat is zeker cultureel erfgoed: een opvallende tijdsopname van een voorbij mannenmaatschappij in de literatuur. Voorbij, want de vrouwen hebben de fakkel overgenomen, eerst in Nederland, nu in Vlaanderen. Ook in mijn eigen uitgeverij De Zeef, waar zij de toppers zijn.

Als ik in 2051 mijn tweede memoires zal schrijven, zal ik de mannen met een vergrootglas mogen zoeken.

Deel 1 van dit boek is een zeer persoonlijke weergave van unieke, louter persoonlijke belevenissen.

In Deel 2 toon ik wat je best doet om zelf een goede roman, een goed verhaal of een prima dichtbundel te schrijven. Ik geef heel zelden mijn persoonlijk standpunt. Ik wil de nieuwe schrijvers mijn schrijfcredo niet opdringen. Ik heb mijn ervaring als dichter en prozaschrijver laten overspoelen door wat ik zelf heb geleerd uit gesprekken met onze belangrijkste auteurs, wat ik opstak door discussies met mede-juryleden, mede-redacteurs, vreemde redacteurs, recensenten, essayisten, collega-feedbackers, professoren en gewone lezers. De raad en de tips die u hier krijgt, zijn bijgevolg een algemene deler en hebben hierdoor meer kracht en waarde dan mocht ik louter mijn persoonlijke voorkeurtjes laten blinken. Regelmatig mag u wel weer heimelijk binnenkijken bij diverse schrijvers.

DEEL 1

ONTMOETINGEN IN DE WILDE JAREN

PAUL SNOEK

BREYTEN BREYTENBACH KAN WACHTEN EN ONDER WATER ZIJN ALLE LEGE FLESSEN VOL

Paul Snoek is de alchemist onder de dichters. Hij heeft een patent op eigen natuurwetten waarmee hij van grijs lood gouden beelden maakt. Zijn profetische uitspraken zijn heiliger dan enige godsdienst. Zijn gedicht 'De alchemist' trok mij tussen de lakens van de poëzie.

Ga je mee naar Brussel naar een vergadering van de PEN-club, vraagt Herwig Leus. Hij staat in het deurgat van mijn studentenflat, de donkere glazen van zijn bril maskeren het ongeduld in zijn blik. Hij is van Aalst naar Gent gereden, terwijl hij in Brussel moet zijn. Zo'n omweg duldt geen tegenspraak. Enthousiast ben ik niet, want wat moet ik daar gaan uitrichten: ik ben immers nog geen lid van de PEN-club. Mijn eerste dichtbundel *Marie Sans Toilette* is nog maar net verschenen als nummer van het tijdschrift *Koebel*.

'Paul Snoek is voorzitter en ik zal je aan hem voorstellen. Je kan hem je bundel geven.'

Dat verandert de zaak natuurlijk. Ik krijg een boost van enthousiasme.

(Even voordien kreeg ik van mijn vrouw voor mijn verjaardag de verzamelde gedichten van vier dichters van stand: Hugo Claus, Paul Snoek, Hans Lodeizen en Lucebert. Het gedicht 'De alchemist' van Paul Snoek kende ik onder-tussen al rats uit het hoofd. Ik reed bijgevolg op een wolk mee naar Brussel.)

Het eerste wat ik te zien krijg in het café, is de weledele heer Paul Snoek die moederziel alleen aan de korte kant van de toog staat, dicht bij de muur. De meeste auteurs zijn blijkbaar al naar het zaaltje.

'Geef me je bundel,' zegt Leus en hij stevent meteen af op ons doelwit. De heren begroeten elkaar hartelijk en dan geeft Leus mijn bundel aan Snoek met de woorden: 'Hier, een mooie bundel en de dader staat hier naast mij.'

Snoek bekijkt me nauwelijks, maar staart gebiologeerd naar de kaft van mijn bundel.

Een raar, lang moment van stilte. Dan klaart zijn gezicht helemaal op, hij bekijkt me goedkeurend en zegt: 'Eindelijk iemand die zijn klassiekers kent!' En hij omarmt mij zoals je dat doet met een heel goede vriend, die je door omstandigheden al in jaren niet meer hebt gezien. Ik omarm niet terug, want ik weet niet wat me overkomt. Gelukkig wordt hij op dat moment weggeroepen, de vergadering gaat beginnen.

'Niet weglopen,' zegt hij tegen mij, 'we gaan die bundel straks samen vieren op restaurant in La Villa Lorraine.' En weg is hij.

Ik ben overweldigd, begrijp er niets van, maar gloei van tien wow-gevoelens tegelijk.

'Volgens mij denkt hij dat het stuk Richelieu in je naam daar staat ter ere van zijn dichtbundel *Richelieu*,' fluistert Leus me nog toe en ook hij verdwijnt naar het zaaltje.

Ik moet bekomen en ga zitten in het nu lege café. Twee vragen bonken telkens opnieuw door mijn hoofd: 1. Meent hij dat nu en ga ik straks met een van mijn idolen naar La Villa Lorraine, het eerste buiten Frankrijk gelegen restaurant dat drie! Michelinsterren heeft gekregen. Dat kost een fortuin! Nee, het was een opwelling in Pauls enthousiasme en er zijn daar op die vergadering zoveel belangrijker mensen die hem zullen aanklappen, straks is hij mij vergeten. 2. Kan ik hem in zijn geloof laten dat ik Richelieu heb gekozen te zijner ere? Nee toch, hij komt er later wel achter dat dat niet zo is. Of wel, want het had goed gekund, gezien mijn grote adoratie voor zijn werk.

Die vergadering duurt klotelang.

Eindelijk beweging, de literaire troepen sijpelen het café binnen. Leus komt bij me zitten, Snoek is nog drukbezet.

'Gaaf dat nu echt door, denk je?'

Leus is er zeker van.

Even later komt Paul Snoek naast het tafeltje staan met een hoofdknikje dat zegt: Klaar? Gaan we?

Voor de deur van La Villa Lorraine staat een strenge man uitgedost in een perfect pak. Hij houdt ons al vanop een afstand in de gaten en als we naar binnen willen, verspert hij ons beleefd de toegang. Nee, het etablissement zit niet vol, ik ben het probleem. Daar staan we dan met ons drieën. Paul Snoek met wit hemd en das onder een lange bontmantel, Herwig Leus met wit hemd en das onder een lange

bontmantel. Ik met een alternatieve Indiase bloes, een sleetse jeans en een aftandse lamajas van mijn tante.

‘Wij zijn hier vaste klanten,’ zegt Snoek geïrriteerd.

‘Het spijt mij,’ zegt de man, ‘ik mag geen uitzonderingen maken.’

Snoek maakt zijn das los, tilt hem over zijn hoofd en hangt hem rond mijn hals.

‘Oké zo!’

Mijn Indiase bloes heeft geen kraagje en met die zwalpende das zie ik er waarschijnlijk uit als een misbaksel en mijn versleten jeans blijft een *no way*.

De man zet alleen nog een klein stapje naar rechts zodat hij perfect pal in het midden van het portaal staat. Ik voel me schuldig en stel voor dat mijn compagnons zonder mij naar binnen gaan, dat ik wel thuis geraak.

‘Geen sprake van,’ zegt Snoek, ‘het is toch de bedoeling dat het jouw feest wordt!’

Ik weet niet wat gezegd, ik loop nog altijd rond als in een onwaarschijnlijke droom, zonder enige link met de realiteit.

We druipen af, maar de irritatie bij de twee heren is groot.

‘Ik zet hier geen voet meer binnen,’ briest Snoek.

Leus stelt de Cheval Marin voor en dat wordt het.

Ook dat blijkt geen ordinaire tent te zijn, maar ze kunnen me moeiteloos naar binnen smokkelen.

Maar Paul is nog niet gekomen van de nederlaag van daar-net. Voor we gaan zitten, heeft hij nog een dwingende vraag.

‘We zijn hier om iets heel speciaals te vieren,’ zegt hij tegen de ober, ‘en we willen dat niet doen met gewone champagne. Heb je roze champagne?’

‘Normaal wel, ik vraag het even voor u na.’

De roze champagne is *in the house* en we gaan zitten.

‘Ja,’ zegt Snoek meteen, ‘eigenlijk is Richelieu voor mezelf ook wel mijn beste bundel.’

Ik knik braafjes en krijg een knipoog van Leus. Zijn vermoeden klopt dus.

‘Heer Richelieu, gij weet toch, hoop ik, dat er met gedichten schrijven niks te verdienen valt. Ik zal u eens verklappen waarmee ge wel grof geld kunt verdienen. Stop met schrijven en word wapenhandelaar. Ik denk dat ik dat ooit nog ga doen en dan verkoop ik mijn machinegeweren natuurlijk uitsluitend aan rebellen of aan Amerikaanse indianenstammen die ervan dromen hun gestolen land te heroveren. Ik vind het trouwens raar dat poëzie verkocht wordt. Dichters zouden een loon moeten krijgen in overeenstemming met hun talent. Ik sta open voor het toploon,’ zegt hij en kijkt naar Leus en naar mij om bevestiging.

‘Wij steunen je,’ zegt Leus diplomatisch. Ik knik uiteraard.

‘Maar eigenlijk moeten dichters en schrijvers niet in de eerste plaats kunstenaars zijn, maar overwinnaars! Daarom introduceer ik Hercules, Neptunus, Nostradamus in mijn werk, maar de critici hebben dat natuurlijk nog niet door, dat zijn losers. Ik ben trouwens een selfmade man, als dichter en als schilder, en selfmade men zijn ook een soort overwinnaars.’

‘Welke andere dichters plaats jij in jouw categorie,’ vraag ik.

‘Ik praat niet graag over andere dichters, maar Lucebert is ook wel een eigenzinnige zot.’